

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi potilasvahinkolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä syyskuuta 1998 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi potilasvahinkolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 91/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Marja-Liisa Partanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- puheenjohtaja Juhani Kaivola, Potilasvahinkolautakunta

- johtaja Aila Lind, Terveydenhuollon oikeusturvakeskus
- varatuomari Martti Mikkonen, Potilasvakuutusyhdistys
- osastopäällikkö Maija Anttila ja lakimies Mika Hämäläinen, Terveyden- ja sosiaalihuoltoalan ammattijärjestö TEHY
- neuvottelupäällikkö Matti Koivistoinen, Suomen Lääkäriliitto
- toiminnanjohtaja Atila Samaletdin, Suomen Hammaslääkäriliitto
- toimitusjohtaja Reijo Kärkkäinen, Suomen Apteekkariliitto
- puheenjohtaja Karl-Gustav Södergård, Suomen Potilasliitto..

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Potilasvahinkolain soveltamisalasäännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi ja korvauserusteet säädettäväksi nykyistä yksityiskohtaisemmiksi. Oikeus korvaukseen syntyisi, jos tutkimus, hoito tai muu vastaava käsittely ei ole ollut asianmukaista ja tämän johdosta on syntynyt vahinkoa, joka asianmukaisella menettelyllä olisi voinut välttää. Asianmukaisuus arvioitaisiin pitäen mittapuuna kokeneen terveydenhuollon ammattihenkilön osaamistasoa. Asianmukaisesta hoidosta aiheutuvia haittoja ei korvattaisi sillä perusteella, että ne olisi voinut välttää valitse-

malla jokin toinen menettelytapa, jos tämä valinta olisi voitu perustaa vasta jälkikäteen saatavissa olevaan tietoon.

Asianmukaisesta menettelystä huolimatta voitaisiin korvata infektioiden aiheuttamia haittoja silloin, kun niitä ei voida pitää potilaan kannalta siedettävänä seurauksina. Arvioitaessa infektion korvattavuutta otettaisiin huomioon infektion ennakoitavuus, vahingon vakavuus, käsiteltävänä olleen sairauden tai vamman laatu ja vaikeus sekä potilaan muu terveydentila.

Tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuneista erityäin vakavista vahingoista voitaisiin korvaus

myöntää kohtuuserusteella. Korvausoikeuden syntyminen edellyttäisi pysyvää vaikeaa haittaa tai kuolemaa ja lisäksi huomattavaa epäkohtaa yhtäältä hoidettavan sairauden ja potilaan muun terveydentilan ja toisaalta hoidosta aiheutuneen vahingon välillä. Huomioon otettaisiin myös vahingon harvinaisuus ja vahingonvaaran suuruus yksittäistapauksessa.

Sairaanhoitovälineen tai -laitteen viasta johtuvat vahingot korvattaisiin aikaisempaa laajemmin. Hoituhuoneiston tai -laitteiston palosta tai vastaavasta syystä johtuvat vahingot sekä hoitotoimenpiteen tai sairaankuljetuksen yhteydessä sattuvat tapaturmat korvattaisiin nykyiseen tapaan. Lääkemääräyksen vastaisesti toimitetun lääkkeen aiheuttama vahinko korvattaisiin nimenomaisen määräyksen perusteella. Potilasvakuutuskeskukselle ehdotetaan oikeus saada potilasta koskevia korvauksen perusteen tai määrän selvittämiseksi tarvittavia tietoja vastaavankaltaisesti kuin tapaturmavakuutus yhtiöillä ja Kansaneläkelaitoksella on. Terveyden-

huollon oikeusturvakeskukselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus tietojen saamiseen potilasvahinkolautakunnalta.

Korvausvastuun ensisijaisuutta, takautumis-oikeutta ja korvausten erottelua koskevia potilasvahinkolain säännöksiä täsmennettäisiin siten, että tavoite terveyden- ja sairaanhoitotoiminnan käyttövaroista kustannettavan potilasvakuutuksen lopullisen korvausmenon toissijaisuudesta toteutuisi nykyistä paremmin. Toissijaisuuden toteuttamiseksi olisi muutettava myös potilasvahinkolain nykyisten säännösten kanssa ristiriitaisia tuotevastuulain ja kuntoutusrahain säännöksiä.

Korvausvaatimus olisi esitettävä viimeistään kymmenessä vuodessa vahinkoon johtaneesta tapahtumasta nykyisen kahdenkymmenen vuoden sijasta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan merkittävimmät soveltamisalan muutokset koskevat infektioiden ja lääkkeiden toimittamisen korvattavuutta. Periaatteessa on tarkoituksenmukaista, että infektiosta korvataan vaikeimmat ja sellaiset infektiot, joita ei voida pitää potilaan kannalta siedettävänä riippumatta siitä, miten infektio on saatu. Arvioinnissa kuitenkin pidettäisiin silmällä nnakoitavuutta, vahingon vakavuutta, hoidettavana olleen sairauden ja vamman laatua sekä potilaan muuta terveydentilaa.

Lääkkeen toimittamisesta aiheutuneiden vahinkojen korvattavuus supistuisi, kun korvauksen voisi saada lääkemääräyksen perusteella

tapahtuneesta lääkkeen toimittamisesta. Itsehoitolääkkeet, vaikka niihin liittyisi farmaseuttisen henkilökunnan opastus ja neuvonta, soveltuvat huonosti potilasvahinkolain mukaiseen menettelyyn. Samalla valiokunta korostaa, ettei tässä suhteessa eikä muissakaan tilanteissa, joissa on kyse vahingosta, jota potilasvahinkolaki ei korvaa, suljeta pois muita oikeussuojakeinoja, kuten vahingonkorvauksen hakemista.

Vaikean kysymyksen potilasvahinkovakuutusjärjestelmässä muodostavat tilanteet, joissa on arvioitava kokeneen terveydenhuollon ammattihenkilön toimintatapaa. Tapaukset konkrctisoituvat tavallisimmin päivystystilanteissa. Tässä suhteessa tuleekin arvioitavaksi tiedollisten, taidollisten tai muiden voimavarojen puutteesta johtuvan hoidon antamisen välttämättömyys suhteessa mahdollisuuksiin lykätä hoidon antamista puutteen poistamiseksi tai potilaan lähettämiseksi muuhun terveydenhuollon yksikköön. Samantapaisia ovat tilanteet, joissa voi-

mavarat ovat riittämättömät esimerkiksi suuronnettomuuden tai vastaavan seikan johdosta, jolloin joudutaan antamaan hoitoa riittämättömin voimavaroin. Näitä tilanteita on vastaavasti arvioitava kokeneen terveydenhuollon ammattihenkilön vallinneissa olosuhteissa valitsemaan menettelytapaan vertaillen ottaen huomioon myös kohtuuskäytökohdat.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sisältää varsin laajan potilaan itsemääräämisoikeuden. Osana tätä itsemääräämisoikeutta on potilasvahinkoa arvioitaessa vastaavasti käytettävä kokenutta ammattihenkilöä mittapuuna arvioitaessa sitä tietoa, jota potilaalle on annettava eri hoitovaihtoehtoista ja niiden riskeistä. Tässä tilan-

teessa syntyy mahdollisesti vaikeita näyttöongelmia, mistä syystä tässä yhteydessä samoin kuin yleisesti on korostettava potilasasiakirjojen asianmukaista pitämistä ja riittävän tarkkojen merkintöjen tärkeyttä. Kirjallisilla tiedotteilla tulee tarvittaessa selventää potilaalle annettavaa informaatiota.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
vpj. Maija Perho /kok
jäs. Paula Kokkonen /kok
Hannes Manninen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Margareta Pietikäinen /r
Maija Rask /sd

Juha Rehula /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Marjatta Vehkaoja /sd
Marja-Leena Viljamaa /sd
vjäs. Marjaana Koskinen /sd
Arja Ojala /sd.